

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1999/2000:112 Ändringar i utsädeslagen samt en följdmotion om ansvars- och ersättningsfrågor vid kontroll av utsäde. Utskottet tillstyrker de föreslagna lagändringarna och avstyrker motionen.

I betänkandet finns en reservation.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298).

Ändringarna innebär att lagen anpassas till EG:s nya bestämmelser på utsädesområdet.

Det föreslås att lagens nuvarande uttryck ”släppas ut på marknaden” skall ersättas av uttrycket ”saluföras”. Ett bemyndigande införs i lagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att visst utsäde inte skall certifieras utan endast kvalitetskontrolleras på annat sätt. Föreskrifter skall också kunna meddelas om andra villkor för att utsäde skall få saluföras, om förbud mot saluföring och om godkännande av utsädesleverantörer, av personer som skall utföra s.k. fältbesiktningar och av laboratorier som skall analysera utsäde. Tillsynen, som i dag endast gäller föreskrifter om certifiering och kvalitetsdeklaration, utsträcks till att omfatta efterlevnaden av alla föreskrifter meddelade med stöd av lagen. I lagen införs också ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur tillsynen skall bedrivas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

Lagförslaget fogas som bilaga till detta betänkande.

Motionen

1999/2000: MJ35 av Eskil Erlandsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ansvarsfördelningen bör klargöras mellan leverantörer och stat när kontrollen varit bristfällig,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lantbrukare som ovetandes använder utsäde som inte uppfyller kvalitetskraven för GMO-inblandning och utsäde som bedöms som skadliga måste hållas skadeslösa.

Utskottet

Motionen

Enligt motion MJ35 (c) bör ansvarsfördelningen klargöras mellan leverantörer och stat när kvalitetskontrollen av utsäde varit bristfällig (yrkande 1). Det är enligt motionen angeläget att ansvarsfördelningen klargörs innan konsumenter, lantbrukare och naturen drabbas på ett negativt sätt. Motionärerna framhåller vidare att lantbrukare som ovetandes använder utsäde som inte uppfyller kvalitetskraven för GMO-inblandning och utsäde som bedöms som skadligt måste hållas skadeslösa (yrkande 2). Propositionen säger ingenting om hur lantbrukare kan hållas skadeslösa om de ovetandes använt utsäde med GMO-inblandning.

Utskottets överväganden

Saluföring

Enligt utsädeslagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att utsäde av visst slag får släppas ut på marknaden endast om utsädet har certifierats. Vidare får enligt lagen föreskrifter utfärdas om villkor för certifiering. Certifiering är en förvaltningsuppgift som bl.a. innebär kvalitetskontroll av utsäde.

Regeringen har i utsädesförordningen (1993:1375) beslutat att utsäde av visst slag, som anges i en bilaga till förordningen, inte får släppas ut på marknaden utan att certifiering har skett. De utsädesslag som räknas upp i bilagan är sådana arter som används i lantbruket samt köksväxtarter.

Utskottet instämmer i regeringens förslag om att införa en bestämmelse i utsädeslagen som innebär att med saluföring skall förstås sådan överlåtelse av utsäde, lagerhållning av utsäde för försäljning och utbudande av utsäde för försäljning, som sker yrkesmässigt. Utskottet tillstyrker även att uttrycket ”släppas ut på marknaden” i utsädeslagen ändras till ”saluföras” samt att lagens uttryck ”bedriver handel med” ändras till ”saluför”. Vidare bör ett bemyndigande att meddela föreskrifter om villkor för saluföring och om förbud mot saluföring införas.

Kvalitetskontroll av utsäde

I utsädeslagen finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om att utsäde av visst slag, som inte skall certifieras, får släppas ut på marknaden endast om utsädet är försett med eller åtföljs av uppgifter som behövs för att bedöma dess kvalitet (kvalitetsdeklaration). Denna bestämmelse infördes den 1 juli 1980 i samband med att 1928 års lag angående handel med utsädesvaror

(frölagen) upphävdes. Syftet med bestämmelsen var att tillgodose konsumenternas intresse av att kunna bedöma kvaliteten hos sådant utsäde som inte skulle statsplomberas (dagens certifiering). Det utsäde det i dag är fråga om är i princip bara prydnadsväxtutsäde.

EG:s direktiv 92/34/EEG och 98/56/EG (fruktplants- och prydnadsväxtdirektiven) uppställer en mängd krav som utsädet skall uppfylla för att det skall vara tillåtet att saluföra utsädet inom gemenskapen. Direktiven innehåller inte något krav på att utsädet skall certifieras. Kvaliteten på utsädet skall emellertid ändå kontrolleras innan det får lov att saluföras. Nuvarande bestämmelse om kvalitetsdeklaration är inte tillräckligt långtgående för att uppfylla direktivens krav på kontroll. Lagen bör därför ändras så att det blir möjligt att meddela föreskrifter om att kvalitetskontroll, som inte utgör certifiering, skall genomföras för att utsädet skall få saluföras.

De båda direktiven lägger ansvaret för att utsädet uppfyller erforderliga krav på leverantörerna av utsädet samt ålägger medlemsstaterna att kontrollera leverantörerna i detta hänseende. Medlemsstaterna skall också godkänna leverantörerna. Något stöd för att meddela sådana bestämmelser finns inte i utsädeslagen.

Utskottet delar regeringens bedömning att lagen bör ändras så att det blir möjligt att meddela föreskrifter om godkännande av leverantörer av sådant utsäde som inte skall certifieras samt att utfärda föreskrifter om tillsyn över leverantörerna. Vidare bör det införas ett bemyndigande för regeringen att ge en tillsynsmyndighet möjlighet att utöva tillsyn över efterlevnaden av alla föreskrifter utfärdade med stöd av lagen. Den rätt som en sådan myndighet har i dag att få tillträde till lokaler m.m. bör kvarstå och dessutom utsträckas till att gälla också EG:s institutioner och av institutionerna utsedda inspektörer och experter. Dessutom bör en bestämmelse införas som gör det möjligt att meddela föreskrifter om hur tillsynen skall bedrivas. Den sistnämnda bestämmelsen bör omfatta all tillsyn enligt lagen.

Regeringens förslag innebär att bestämmelsen i 10 kap. 5 § regeringsformen om minst tre fjärdedels majoritet vid riksdagsbehandlingen blir tillämplig såvitt avser förslaget till 4 § i utsädeslagen.

Fältbesiktningar m.m.

Utskottet tillstyrker förslaget att införa ett bemyndigande i utsädeslagen som gör det möjligt att meddela föreskrifter om godkännande av besiktningsmän som skall utföra fältbesiktningar. Föreskrifter skall också kunna meddelas om godkännande av laboratorier som skall analysera utsäde.

Övriga frågor

Med anledning av den fråga som behandlas i motion MJ35 (c) om inblandning av genetiskt modifierat material i utsäde har utskottet inhämtat att Jordbruksverket i maj 2000 fått information om att det förekommit genetiskt modifierad raps i några partier certifierat vårrapsutsäde av hybridsorten Hyola 38 som importerats till Sverige. De aktuella utsädespartierna, ca

4 500 kg, har bolaget sålt vidare till lantbrukare i Mellansverige. Utsädet motsvarar en areal om ca 500 hektar.

Jordbruksverket beslutade den 24 maj 2000 att odlingar med genetiskt modifierad raps skulle förstöras senast den 7 juli samma år. I beslutet konstaterades att det enligt 13 kap. 12 § miljöbalken krävs tillstånd för att genomföra en avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer eller för att släppa ut en produkt som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden.

I ett meddelande den 30 augusti 2000 anförde Jordbruksverket följande. Händelsen har belyst det faktum att lagstiftningen på utsädes- respektive genteknikområdet inte är harmoniserad. I utsädeslagstiftningen tillåts genom sortrenhetskraven en viss inblandning av främmande sorter och arter, medan det i gentekniklagstiftningen anges att all odling av genetiskt modifierade växter kräver tillstånd. Den situation som nu har uppstått har inte beaktats i någon av lagstiftningarna. Jordbruksverket verkar för en förbättrad samordning av lagstiftningarna. Inom EU arbetar man nu med interimksåtgärder och permanenta åtgärder med anledning av det inträffade.

Kommittén om biotekniken i samhället – möjligheter och risker (U 1998:01, dir. 1997:120) har till uppgift att bl.a. analysera den moderna bioteknikens möjligheter och risker samt att bedöma möjligheter och identifiera hinder för svensk industriell utveckling inom bioteknikområdet. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 december 2000. En parlamentariskt sammansatt kommitté har även fått i uppdrag att utvärdera tillämpningen av miljöbalken och lämna förslag till nödvändiga reformer (dir. 1999:109).

Regeringen anför i årets budgetproposition (prop. 2000/01:1, utg.omr. 23 s. 43), att det saknas, såväl inom gemenskapen som nationellt, regler rörande renhetskrav m.m. vad gäller oavsiktlig förekomst av genetiskt modifierat utsäde i traditionella växtsorter. På verkställighetskommitténivå inom EU diskuteras för närvarande i avvaktan på ett permanent regelverk en plan som bl.a. ålägger medlemsstaterna att i samverkan med näringen organisera en offentlig kontroll med syfte att säkerställa frihet från otillåtna inblandningar. I kommissionens Vitbok om livsmedelssäkerhet framhålls denna kontroll som ett viktigt område för gemenskapens lagstiftningsärenden. Enligt regeringen förväntas kommissionen inom kort presentera ett lagstiftningsförslag.

Utskottet utesluter inte att det finns anledning att komplettera eller samordna utsädeslagstiftningen och annan berörd lagstiftning när det gäller t.ex. sortrenhetskrav och förekomst av genetiskt modifierat utsäde. Som framgår av redovisningen ovan pågår överväganden härom inom EU.

Vad beträffar de ansvars- och skadestandsfrågor som tas upp i motion MJ35 (c) vill utskottet framhålla att miljöbalken innehåller ganska utförliga kontroll- och ansvarsbestämmelser som är avsedda att tillämpas när t.ex. avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer sker utan vederbörligt tillstånd. Det civilrättsliga förhållandet mellan köpare och säljare av utsäde torde kunna regleras i enlighet med köplagens (1990:931) bestämmelser. Det bör tilläggas att det berörda företaget åtagit sig att ersätta de lantbrukare som lidit skada av det inträffade.

Utskottet förutsätter att synpunkterna i motion MJ35 (c) beaktas i det fortsatta arbetet. Utskottet ser dock ingen anledning att nu föreslå några preciserade lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder i ansvars- och skadestandsfrågan. Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändringar i utsädeslagen*
att riksdagen
 - a) antar regeringens förslag till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298) såvitt avser 4 §,
 - b) antar regeringens förslag till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298) i övriga delar,
2. beträffande *ansvarsfördelningen vid kontroll av utsäde*
att riksdagen avslår motion 1999/2000: MJ35 yrkande 1,
res. 1 (c)
3. beträffande *ersättningsfrågor vid användning av utsäde med GMO-inblandning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000: MJ35 yrkande 2.

Stockholm den 12 oktober 2000

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulf Björklund

I beslutet har deltagit: Ulf Björklund (kd), Sinikka Bohlin (s), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Ingemar Josefsson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Carina Ohlsson (s), Berndt Ekholm (s), Maggi Mikaelsson (v), Berit Adolfsson (m), Mikael Johansson (mp) och Birgitta Carlsson (c).

1. Ansvarsfördelningen vid kontroll av utsäde (mom. 2)

Birgitta Carlsson (c) anför:

I den globaliserade värld vi lever i handlas varor och tjänster mellan länder, i det nu aktuella fallet utsäde. Sverige och EU har en mer restriktiv syn på GMO än vad Nordamerika har. Centerpartiet delar denna restriktiva syn. Då Nordamerika har en liberalare syn på GMO än vi i Sverige och EU är det av största vikt att kontrollen av utsäde som skall saluföras i Sverige och EU är god.

Det Hyola 38-utsäde som har importerats från Kanada via Svalöf Weibull AB hann sås två gånger innan det uppmärksammades att partiet innehöll GMO. Det visar att kontrollen har luckor. Centerpartiet vill understryka vikten av att kvalitetskontrollen är väl fungerande. I de fall bristande kontroll har medfört att utsäde som inte uppfyller kvalitetskraven släppts igenom bör ansvarsfördelningen mellan leverantörer och stat klargöras.

Jag anser att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ansvarsfördelningen vid kontroll av utsäde*
att riksdagen med anledning av motion 1999/20000:MJ35 yrkande 1
som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionen.....	1
Utskottet	2
Motionen.....	2
Utskottets överväganden	2
Saluföring.....	2
Kvalitetskontroll av utsäde.....	2
Fältbesiktningar m.m.....	3
Övriga frågor.....	3
Hemställan	5
Reservation	6
1. Ansvarsfördelningen vid kontroll av utsäde (mom. 2).....	6
Bilaga Propositionens lagförslag	7